

Dvůr Králové nad Labem

Kraj: Královéhradecký

Správní obvod: Dvůr Králové nad Labem

Nadmořská výška: 298 m n. m.

Počet obyvatel: 14 816

Adresa URL: www.mudk.cz

Okres: Trutnov

GPS souřadnice: 50.431723N, 15.814021E

První pís. zmínka: 1270 (754 let)

PSČ: 544 17

Památky a zajímavosti Dvůr Králové nad Labem

Dne 17. 10. 1990 je Dvůr Králové nad Labem jedním z měst východních Čech, jehož historické jádro bylo vyhlášeno městskou památkovou zónou.

Kulturní památky na území města

Kromě plošné památkové ochrany existují v našem městě objekty zvláště památkově cenné, které jsou prohlášeny Ministerstvem kultury za kulturní památky a jsou tedy chráněny s větším důrazem. Mezi tyto objekty patří budovy mezi veřejností dobře známé a také objekty nepochybných hodnot, které jsou známé méně. Uvedeme zde pouze některé z nich:

Městské opevnění

Město bylo opevněno patrně již koncem 13. století. Jeho dřívější stopa je stále čitelná v současné urbanistické struktuře města. Hradby obepínaly město ve velkém oválu, na severu s výběžkem kolem kostela. Na čtyřech místech byl zajištěn přístup do města branami: Horní, Dolní, Šindelářskou a Hradištskou. Brány byly chráněny válcovými věžemi, pouze u brány Horní byla věž hranolová. Pevnostní charakter města byl na jihu a na západě posilován řekou Labe; zde byly vodní příkopy se zdvihačnými mosty, které byly pojmenovány podle bran. Dvorské opevnění je v kraji výjimečné - hradební zeď neměla ochoz s cimbuřím, ale dovnitř skloněnou pultovou stříšku, hradba byla zesílena otevřenými půlválcovými věžemi v intervalu 15-20 m. V roce 1785 byly hradby zrušeny, ale ještě roku 1841 existovaly téměř kolem celého města. I dnes je stopa bývalých hradeb patrná v obraze města, na několika místech ve městě pak můžeme sledovat celistvější fragmenty, které nám dovolují alespoň trochu se dotknout historie města - např. úsek ve Valové uličce, zbytky zdi v Kostelní ulici. Z bran se zachovala část Horní brány a část Šindelářské, rovněž tak Šindelářská věž. Zcela ojedinělá je Hradební ulice, ve které zůstaly zachovány některé z „vojenských“ domů, sloužících k ubytování vojáků. Byly vystavěny v roce 1782 a hradby tvořily součást zadních stěn těchto domů.

Radnice a veřejné budovy

V srdci města je náměstí lichoběžníkového půdorysu (náměstí T. G. Masaryka), od kterého vedly k branám městského opevnění přímočaré ulice. Všechny domy na náměstí prošly dlouhým vývojem (požáry, následně novostavby a přestavby), a v dnešní době můžeme prostřednictvím budov na náměstí sledovat, jak se jednotlivé etapy rozvoje města vepsaly do obrazu města. Domy mají zčásti barokní, převážně však klasicistní, historizující a secesní (případně mladší) fasády. Centrum města si uchovalo památkový charakter.

Původní dřevěná radnice na náměstí byla zničena při požáru roku 1572. Nynější renesanční radnice na náměstí byla postavena po roce 1572 architekty U. Aostallim de Sala a Francem zv. Vlach. V roce 1790

vyhořela a roku 1833 byla přestavěna se štítem orientovaným do náměstí místo do ulice Palackého.

Na fasádě radnice je sgrafitové kvádrování a z pozdější doby pochází vlys s latinským názvem:

„HAEC DOMUS ODIT AMAT PUNIT CONSERVAT HONORAT NEQUITIAM PACEM CRIMINA IVRA PROBOS“, v překladu: Tento dům nenávidí špatnost, miluje mír, trestá zločiny, zachovává práva, ctí šlechtěné.

Dnes jsou zde reprezentační prostory města a výstavní síň. Je zde také umístěn originál sochy Boha Otce (barokní, z doby kolem roku 1726) a kopie sochy Krista Salvátora (kopie 1912, F. a J. Müller) z otevřené kaple Nejsvětější Trojice ze Žirče.

Současné s radnicí bylo postaveno i mnoho kamenných renesančních domů na náměstí a v ulici ke kostelu, tyto domy pak byly v baroku opatřeny na fasádách novým dekorem a architektonickými detaily.

Jednou z dominant prostoru náměstí je i budova České spořitelny, v secesním stylu, postavena v letech 1909 - 1910. Křídlo budovy po pravé straně bylo přistavěno až po I. světové válce.

Za pozornost stojí jistě i bývalý Okresní dům (Švehlova ulice), z roku 1920, podle návrhu arch. O. Babušky, s reliefní kamennou výzdobou (na parapetu pod okny II. nadzemního podlaží) od A. Máry. Budova je příkladem meziválečné moderní architektury. V roce 1874 byl slavnostně otevřen Hankův dům (náměstí Odboje), který se stal kulturním centrem města (velký sál, jeviště, hostinec a jiné), byl postaven v neorenesančním slohu. Stavitele byli V. Kaura a R. Erkner, podle projektu J. Zítka.

Církevní památky

Děkanský kostel sv. Jana Křtitele (Palackého ulice) je jistě stavbou mimořádného významu, jeden z vrcholů české Václavovy gotiky (80. léta 14. století), jeho vývoj však sahá až k románské době (druhá čtvrtina 13. století), jak nás informují základy apsidy a zlomky architektonických článků vezděných do kostela. Postupně byl ke kostelu přistavěn i presbytář a tzv. Dořina síň. V letech 1893-1900 byl kostel regotizován podle projektu arch. F. Schmoranze. Severní strana kostela byla prakticky součástí městského opevnění, které v těchto místech vybíhalo z pravidelného oválu. Z tohoto důvodu nejsou v severní stěně takřka žádná okna. V blízkosti kostela se nachází také děkanství, barokní budova s původním kamenným portálem s kartuší.

Na Dolním předměstí se nachází kostel Povýšení sv. Kříže (Riegrova ulice), který byl původně dřevěný (kolem roku 1500). Roku 1752 byl na jeho místě postaven zděný barokní kostel, který byl o 30 let později doplněn věží.

Kohoutův (Bergerův) dvůr

Severně od Šindelářské věže se nachází komplex Kohoutova (Bergerova) dvora, jehož stavebníkem byl Šporkův úředník František Anastásius Berger. Ten vystavěl dvůr na raně barokních základech roku 1736. V sousedství špýcharu byl postaven reprezentativní obytný dům, oba domy byly spojeny vstupní branou s ochozem. Díky ochozu bylo nutné vybudovat na dvorním průčelí špýcharu předložené pavlače. Špýchar měl ve městě významnou hospodářskou funkci - sloužil ke skladování značného množství obilí, které pak bylo ve městě prodáváno. Jméno získal objekt asi v polovině 19. století, kdy byl špýchar upraven k obývání a dvůr patřil Aloisu Kohoutovi.

V současné době je v objektech usedlosti umístěno městské muzeum, které bylo založeno roku 1891. Pro potřeby muzea jsou k dispozici tři objekty Kohoutova dvora - v hlavní budově je od roku 1978 umístěna stálá expozice dokumentující dějiny města a v nově zrekonstruované budově špýcharu je od roku 1998 galerie a přednáškový sál a ve třetím objektu se nachází archiv.

Průmyslové stavby

Průmyslový rozvoj města spojený s textilní výrobou se nesporně zapsal do obrazu města. Především

začátek 20. století znamenal jeho rozmach a z tohoto období pochází většina staveb, které jsou s ním spjaty. Budovy tkalcoven, barvíren, tiskáren látek, česáren aj. se nejdříve - s ohledem na technologické procesy - soustředily blízko vodních toků, především na nábřeží. Vzhledem k těmto okolnostem nemá dnes město reprezentativní nábřeží.

Charakteristickou stavbou je i dnes Sochorova tkalcovna a tiskárna bavlněných tkanin, která se nachází na Zálábí, na pravém břehu Labe. Její stavba začala v roce 1904. V roce 1924 byla postavena nová kancelářská budova, jejíž podoba zůstala nezměněna prakticky dodnes. V její blízkosti byla pak postavena podle projektu arch. J. Gočára vila Josefa Sochora (dokončena 1928) a domek vrátného u vily Josefa Sochora, podle návrhu arch. J. Gruse. V roce 1930 pak začala výstavba kolonie rodinných domků pro dělníky na základě návrhů arch. P. Janáka. Tyto domy dodnes slouží svému původnímu účelu.

Sochařské památky

Královédvorský kraj má jednoznačně příznivé podmínky pro rozvoj sochařského umění, které se váží na stávající geologické podloží. Tím jsou křídové usazeniny s kvalitním pískovcem. Tento materiál je vyhledávaným kamenickým a sochařským kamenem a je proto charakteristický nejen pro zdejší sochařství, ale i pro stavitelství. Zejména barokní sochařství, jeho rozsah a výtvarná kvalita, předčílo ve zdejším regionu téměř vše, co bylo do té doby u nás vytvořeno, ať již jde o sochy volně stojící, které spoluvytvářejí architektonicky řešený prostor nebo o plastiky užívané v architektuře, které pomáhají v detailech dotvářet architektonická díla. Ve Dvoře Králové nad Labem se pak nacházejí oba typy.

Jednou z nejvýznamnějších volně stojících plastik je Mariánský sloup na náměstí (od J. Procházky, 1750 - 53), který následuje oblíbený výtvarný motiv - mariánský kult. Ten dal vzniknout četným mariánským sloupům na území nejen hradeckého kraje. Mariánský sloup nebyl postaven jako morový. Ve Dvoře Králové se vyskytl mor pouze v roce 1380. V základech sloupu byl zazděn spis s tímto textem: "Tato pyramida pořízena ke cti Bohorodičky Neposkvrněné. Základní kámen byl položen 28.5.1753." Celý sloup byl dokončen v roce 1754. Dvorský mariánský sloup je obklopen šesti sochami sv. Františka Xaverského, Jana Nepomuckého, Norberta, Ignáce, Jakuba a Jana Křtitele.

Dalším výrazným barokním motivem, který našel uplatnění i ve Dvoře Králové nad Labem je svatojanský kult, kult barokního světce Jana Nepomuckého. Příkladem toho je sousoší Svatojanské, tzv. „odpustkové oratorium“, které je nyní na nám. Republiky. Pochází z roku 1728, autor je z okruhu sochaře J. F. Pacáka.

Sochařskou památkou z roku 1859 je socha Záboje, na kašně na náměstí. Jejím autorem je sochař A. P. Wagner. Téma sochy - postava Záboje - je inspirována tzv. Královédvorským rukopisem (16. září 1817 byl objeven tzv. Královédvorský rukopis, Václavem Hankou v „kobce“ děkanského kostela sv. Jana Křtitele. Tento rukopis měl být rukopisnou staročeskou básní ze 13. století a ačkoliv se později ukázalo, že se jedná o falsum, nepochybně významně ovlivnil atmosféru právě probíhajícího národního obrození a zapsal město výrazně do českých dějin), zmíněná socha je alegorickou oslavou mateřského jazyka a češství.

Pamětihodnosti města stručně:

Kostel Povýšení Svatého Kříže v Riegrově ulici

Kostel svatého Jana Křtitele na náměstí Republiky

Hroby Rudoarmějců a obětí fašizmu, náhrobek rodiny Kratochvílový, hrobka rodiny Sochorovy

Socha svatého Matěje

Sousoší Panny Marie na náměstí T. G. Masaryka

Sousoší svatého Jana Nepomuckého (Svatojánské oratorium) na náměstí Republiky

Smírčí kříž na lokalitě Harta, v lese u silnice směrem na Kocbeře

Pomníky z války v roce 1866

Pomník obětem fašizmu v městských sadech

Pomník obětem květnové revoluce 1945 na nábřeží Jiřího Wolkera

Pomník osvobození na náměstí Odboje

Pomník padlým 1939 - 1943 na nádvoří závodu TIBA

Pomník Václava Hanky v Schulzových sadech

Sousoší pionýrů

Kašna se sochou Záboje na náměstí T. G. Masaryka

Radnice na náměstí T. G. Masaryka

Škola průmyslová textilní na nábřeží Jiřího Wolkera

Pivovarská hospoda

Raisova chata s rozhlednou na Zvičině

Turistická chata s rozhlednou stojící na dominantním kopci Zvičina, cca 8 km západně od Dvora Králového nad Labem.

Na Zvičině stál původně dřevěný kostelíček z roku 1584, který byl zasvěcen mistru Janu Husovi. V roce 1706 nechal hrabě Ferdinand Kotulinský postavit nový, kamenný raně barokní kostelík sv. Jana Nepomuckého. Na vrchol hory se pořádaly pravidelné Krkonošské poutě a tábory českého lidu, především v dobách Rakouska-Uherska. V roce 1891 zde nechal Josef Macák-Patzelt, majitel zdejšího hospodářství, postavit jednoduchý dřevěný hostinec. Koncem 19. století se ale o vrchol začali zajímat také turisté - čeští členové KČT ze Dvora Králové i němečtí z Krkonošského spolku v Hostinném.

Když se KČT podařilo roku 1898 prostřednictvím Národní jednoty severočeské zakoupit od soukromníka hostinec a pozemek na samém vrcholu, Němci odpověděli tím, že následujícího roku podali žádost o postavení rozhledny na Zvičině. Dokonce ani nečekali na schválení a 22. října 1899 uspořádali slavnost položení základního kamene k budoucí Eckartově vyhlídce. Obdobnou žádost ovšem podali i Češi, podpořili ji pořádáním sbírek a vydáním pohlednice s plánem české rozhledny na Zvičině. V této situaci místodržitelství asi nemělo jinou volbu než obě žádosti zamítnout.

Vzájemná rivalita se ještě více vyostřila poté, co KČT v roce 1900 získal vrcholovou chatu do svého majetku a začal ji rozšiřovat a zvelebovat. Němci tehdy reagovali různými prostředky. K těm nejmínějším patřilo vysázení lesa na severním okraji zvičinského hřbetu, které mělo zabránit výhledu na „německé“ Krkonoše. Podstatně hůře dopadl útok několika neznámých pachatelů, kteří během velikonočních svátků roku 1909 úplně zdemolovali vybavení chaty. Snad to všechno bylo i k něčemu dobré. Publicita a následně pořádané celonárodní sbírky na obnovu způsobily, že Zvičina a její chata ještě více přirostly všem českým turistům k srdci.

Vrchol Zvičiny se ale nakonec rozhledny přece jen dočkal. V roce 1925 k chatě přistavěli věž s unikátní otáčivou prosklenou nástavbou, kterou dodala pardubická firma E. Krause. Možnosti výhledu ještě umocňoval velký astronomický dalekohled se stonásobným zvětšením. Slavnostní otevření rozhledny se uskutečnilo 25. dubna 1926. V roce 1927 byla chata pojmenována po Karlu Václavu Raisovi (zemřel 1926), rodáku z nedalekého Bělohradu. Toto jméno jí zůstalo dodnes, kdy se opět v roce 1992 vrátila do majetku Klubu českých turistů.

Prosklená věžička rozhledny byla pro svůj špatný technický stav desítky let uzavřená, a tak si návštěvníci vychutnávali výhled z planiny kolem chaty, a to především jižním směrem (v opačném směru se nachází les).

Kromě kostela a Raisovy chaty nalezneme na vrcholu Zvičiny také dva zdaleka viditelné vysílače:

telekomunikační věže - civilní (mobilní operátoři, TV, aj.) a vojenská.

V roce 2007 zjišťovali zástupci sdružení Podzvičinsko rozsah výhledu z vysokozdvížné plošiny za účelem výstavby zcela nové rozhledny. Plány však zhatil nedostatek finančních prostředků (rozhledna měla stát 5 mil. Kč). Proto byl alespoň připraven projekt zvičinských vyhlídkových míst.

V létě 2009 nechal provozovatel Raisovy chaty pan Stuchlík prosklenou kopuly opravit. Návštěvníkům se tak opět nabízejí zajímavé, ikdyž díky okolnímu porostu, omezené výhledy. Lze spatřit Kunětickou horu, Železné hory, Říp, Milešovku, Bezděz, Lužické a Jizerské hory, Krkonoše atd.

